să 'mĭ spăl păcatul şi am împărţit la ómenĭ două miĭ galbenĭ.

— Dar pe ceĭ alţĭ ce 'ĭ aĭ făcut tâlharule? — răcni céuşul.

— 'Ĭ am ascuns.

— Unde? Spune maĭ curênd, saŭ te daŭ la câinĭ să te mănânce de viŭ.

— In pădure, cucóne; la rădăcina unuĭ pom.

— Să ne ducĭ acolo.

— Eŭ vĕ duc, dar să fiţĭ bine armaţĭ, pentru că eŭ am ascuns baniĭ fără scirea bandeĭ mele care caută pe capete scormonind prin pădurĭ şi, de va vedea că potera merge cu mine ca să iea baniĭ, apoĭ banda se va împotrivi şi se póte întâmpla omor. De aceia, eŭ vĕ rog să mĕ apăraţĭ împotriva ómenilor meĭ, să nu 'mĭ faceţĭ nimic, iar eŭ vĕ daŭ toţĭ baniĭ.

Satul întreg rĕmase uimit audind acestea; iar ceauşul se gândi că ar putea din ceĭ 18 miĭ galbenĭ îngropaţĭ să iea şi el vr'o două treĭ miĭ; dar pentru acésta trebuia să se pórte bine cu banditul ca să nu declare unde-va adevĕrata sumă şi chiar să 'ĭ dea şi luĭ ce-va. Cum să facă însă? Să omóre pe Grozea după ce va lua baniĭ, nu putea, căcĭ ordinul era s'aducă pe hoţĭ viĭ nevĕtămaţĭ saŭ morţĭ numaĭ dacă s'ar împotrivi. Ca să dică pe urmă că hoţul s'a împotrivit, iar nu putea căcĭ l'ar fi spus ceĭ alţĭ poteraşĭ pe carĭ nu 'ĭ ar fi putut împăca de cât dându-le şi lor ce-va, ceia ce ar fi făcut că el ar fi rĕmas cu prea puţin. Trebuia dar să se pórte bine cu Grozea şi chiar să 'l facă scăpat după ce va lua baniĭ.

— Să mergem unde aĭ îngropat baniĭ, — ḑise céuşul.

— Prea bine, — ḑise Grozea, — numaĭ te rog să maĭ daĭ drumul fringhieĭ căcĭ mĕ dor ósele.

— Şi asta se póte; eŭ sunt om bun; dar să nu te încercĭ a fugi căcĭ...

— Fiĭ pe pace; nicĭ nu mĕ gândesc să fug pe câtă vreme céuşul va fi în viaţă şi în stare de a mĕ prinde.

Céuşul nu înţelese ce voia să ḑică Grozea, căcĭ el se gândia numaĭ la baniĭ îngropaţĭ.

In minutul când eraŭ gata de plecare, unul dintre ţĕranĭ se dete pe lângă Grozea şi 'l întrebă încet:

Dar noĭ ce ne facem cu baniĭ pe carĭ ni 'ĭ aĭ dat? Dacă voescĭ, sărim cu toţiĭ să te scăpăm.

— Să nu faceţĭ una ca asta, căcĭ va fi rĕŭ de voĭ — ḑise Grozea; — fiţĭ pe pace, căcĭ baniĭ sunt aĭ voştri. Am eŭ de la Serdarul înscris că vĕ dăruesce vouă două miĭ de galbenĭ. Staţĭ pe loc şi n'aveţĭ nicĭ o grijă.

— Ce vorbiţĭ acolo încet? — întrebă céuşul.

— Maĭ nimic, — rĕspunse Grozea; — omul acesta e prea inimos, şi 'mĭ spune că dacă n'aĭ fi d-ta aicĭ, el m'ar ucide.

— Acésta e tréba stăpâniręĭ, — ḑise cu mândrie céuşul; — să nu s'amestece nimenĭ când sunt eŭ aicĭ...

Plecară spre pădurea unde fusese ucis Serdarul. Grozea arătă potereĭ şanţul unde s'a resturnat trăsura; trecură apoĭ pe lângă Serdarul care se legăna în aer întocmaĭ ca un şérpe ucis pe cracă; eşiră din pădure şi înaintară mereŭ.

— Unde ne ducĭ aşa departe? — întrebă cu nerăbdare céuşul.

— De voescĭ să găsescĭ baniĭ vino cu mine; nu eram eŭ aşa de prost să 'ĭ ascund în pădurea unde am ucis pe Serdar. Şi, apoĭ, ce te îngrijescĭ? Eŭ sunt în mâinele d-vóstră şi trebuie să vĕ daŭ baniĭ, căcĭ tot una 'mĭ face dacă voĭ fi spânzurat cu bani ascunşĭ orĭ fără banĭ.

Are dreptate, — 'şĭ ḑise în sine céuşul care habar n'avea că scopul banditului era de a'l duce spre Buzĕŭ unde trebuia să fie banda, adică în pădurea Lipieĭ, pentru a trimite potera unde a trimis şi pe Serdar.

Grozea conducea pe însoţitoriĭ luĭ prin potecile cele maĭ retrase şi ocolite pe unde 'şĭ închipuia că trebuie să fi apucat banda.

Merseră tótă ḑiua, fără să pótă ajunge undeva pe tovarăşĭ, de şi Grozea le cunoscea urmele pe unde aŭ trecut; tovarăşiĭ însă scim că aŭ plecat încă de cu nóptea, iar potera tocmaĭ pe la prânz. Cu tóte astea, fiind-că Grozea dusese potera în fuga mare, ajutat de céuşiŭ care voia s'ajungă maĭ curênd la locul banilor, în nóptea următóre ajunseră în apropiere de pădurea unde se opriseră tovarăşiĭ. Acolo vĕḑu Grozea că nu e nicĭ un semn despre fiinţa bandeĭ şi sigur că ea a ajuns la Lipia, se gândi că n'ar fi cu minte să mérgă maĭ înainte, căcĭ póte să descepte bănuiala céuşuluĭ şi să'l facă a'şĭ schimba planul.

In mijlocul uneĭ pădurici, Grozea se opri şi chemând la o parte pe céuşiŭ 'ĭ ḑise:

— Aicĭ sunt baniĭ îngropaţĭ...

— La care pom?

— Aĭ răbdare, de voescĭ ascultă-mĕ puţin şi veĭ vedea că 'ţĭ voiŭ vorbi pe plac.

— Să vedem ce aĭ să 'mĭ spuĭ.

— Eŭ am îngropat 18 miĭ galbenĭ, căcĭ două miĭ le am împărţit pe la ţĕranĭ, precum 'ţĭ am spus. Eĭ bine, făgăduesce-mĭ că 'mĭ daĭ drumul, dacă 'ţĭ voĭ da baniĭ. Din 18,000 galbenĭ să nu 'mĭ daĭ mie nimic, de cât libertatea; d-ta să ieĭ 8000, iar ḑece miĭ să 'ĭ ducĭ la ispravnic şi să 'ĭ spuĭ că aĭ găsit pe tâlhar, că aĭ mers cu el de aĭ desgropat baniĭ, că aĭ depărtat ómeniĭ din poteră ca să nu se deştepte în eĭ lăcomia şi pe urmă să te ucidă; dar că, după ce aĭ luat baniĭ, tâlharul s'a smucit tare de 'şĭ a rupt legătura şi a luat-o la fugă; în fine că aĭ tras după el fără să 'l nemerescĭ din pricină că el era dres, că aĭ chemat potera, te aĭ luat după el, l'aĭ gonit tótă nóptea, dar nu l'aĭ putut prinde; iar ispravnicul când va vedea că viĭ cu ḑece miĭ de galbenĭ, va înţelege că eştĭ om cinstit şi te va lăuda. Dacă nu voescĭ să facĭ cum ḑic eŭ, apoĭ nu veĭ avea nicĭ un ban, chiar de aĭ scormoni tótă pădurea.

— Aşa dar, trebuie să depărtez potera?

— Chiar aşa. Imparte poteraşiĭ în două taberĭ de câte ḑece şi trimite'ĭ în două diferite părţĭ ca să caute banda mea şi să aibă de lucru într'acolo până când noĭ vom desgropa baniĭ. Dă ordin că dacă vor întâlni pe ómeniĭ meĭ să încerce a 'ĭ aduce viĭ şi numaĭ la împotrivire să se lupte cu eĭ.

— Dar dacă mĕ veĭ minţi?

— Dacă te voiŭ minţi să mĕ ducĭ la ispravnic. Apoĭ, ce aşĭ câştiga eŭ să te mint?

— Dar dacă veĭ voi să rĕmâĭ numaĭ cu mine şi apoĭ să fugĭ?

— Ce copil eştĭ ceauşule! Să fug eŭ care sunt legat!... Apoĭ, chiar dacă aşĭ fi liber, de ce să fug şi să mĕ las în voia întâmplăreĭ ca să tragĭ după mine, de óre-ce chiar d-ta o să 'mĭ daĭ drumul după ce veĭ lua bani.

— Aĭ dreptate, nu e vorbă, dar, eŭ tot mĕ tem de tine.

— Eŭ, ḑĕŭ, daca aşĭ fi céuşiŭ ca d-ta, n'aşĭ fi aşa de fricos şi dacă d-ta aĭ fi în locul meŭ, eŭ, din potrivă aşĭ fi destul de voinic pentru ca să te ţiŭ în frâŭ, şi chiar te aşĭ deslega şi m'aşĭ prinde frate de cruce cu d-ta; căcĭ, de! aḑĭ în lume se întâmplă rar ca de la un om necunoscut şi ne sciut să te pomenescĭ de o dată cu câte-va miĭ de galbenĭ. Ar fi dar să nu 'ţĭ cunoscĭ interesul şi să fiĭ fără ambiţie, şi fără curagiŭ pentru ca să vorbescĭ aşa cum aĭ vorbit. Afară de acésta, să nu credĭ că eŭ sunt om aşa de sărac, şi cine ştie dacă şi altă dată nu 'ţĭ voiŭ da în mână vre o locma de miĭ de galbenĭ! Cu un cuvênt, trebuie să fim înţeleşĭ: mie 'mĭ trebuie libertatea iar d-tale 'ţĭ trebuie avere. Dă-mĭ una să 'ţĭ daŭ pe cea altă. Deslégă-mĕ şi să ne punem pe lucru. Nóptea e înaintată şi n'ar fi cu minte să ne apuce ḑiua săpând; căcĭ trebuie să 'ţĭ spun că baniĭ sunt la o adâncime de o jumĕtate stânjen,

Tot acest discurs al luĭ Grozea avu de resultat că ameţi capul céuşuluĭ care nu se maĭ gândea de cât la banĭ şi priimi părerea haiduculuĭ. Numaĭ de cât împărţi potera în două părţĭ şi o trimise, sub comanda a douĭ inşĭ maĭ voinicĭ ḑicêndu-le să caute banda tâlharilor, că el va rĕmâne

cu căpetenia lor ca să nu fugă şi le maĭ adause ca să caute prin tóte pădurile din prejur până la ḑiuă când să se întórcă acolo de unde să pornéscă la isprăvnicie, de óre-ce hoţul 'ĭ a minţit cu istoria banilor îngropaţĭ.

Abia se depărtă potera şi céuşul 'şĭ cercetă de aprópe carabina, pistólele şi cuţitul ; apoĭ, făcându-şĭ curajiŭ, deslegă pe Grozea, ţinându-se pe lângă el cu pistolul în mână.

— Fricos escĭ céuşule ! ḑĕŭ îmĭ vine se râḑ. Se vede că aĭ uitat ce spuneam adinéurĭ.

— Ba n'am uitat, dar... Dar, se vedem unde sunt baniĭ.

— Aide cu mine. Iată colo...

— Unde ? — întrebă cu repeziciune céuşul căruia 'ĭ venise ideia să afle pomul şi apoĭ se înfigă cuţitul în corpul banditului.

— Grozea băgă de sémă scopul céuşuluĭ, după nişte gesturĭ ale luĭ şi 'ĭ respunse liniştit.

— Este maĭ colea, la o rădăcină. Dar va trebui să săpăm amândoĭ, căcĭ unul singur nu va isprăvi nicĭ până mâine séră numaĭ cu iataganul şi fără uă sapă.

Aceste vorbe făcură să cadă planul céuşuluĭ, care priimi să sape amândoĭ, unul cu iataganul iar cel alt cu patul puscii şi să scótă pămêntul din grópă.

Ajunseră în fine la un arbore mare şi cu trunchiul scorboros. Acolo Grozea creḑu că trebuie să se opréscă şi ḑise céuşuluĭ :

— Dacă voescĭ să 'mĭ daĭ o dovadă că eştĭ om cum se cade pune la o parte armele d-tale şi rămâĭ numaĭ cu cuţitul, iar eŭ să iaŭ puşca d-tale, după ce 'ĭ veĭ scóte cremenea şi glonţul,

pentru ca, dacă veĭ voi să facĭ măcelărie pe spinarea mea să fac şi eŭ tobă pe capul d-tale. Acum, veḑĭ că şi mie 'mĭ e frică de d-ta. Priimeştĭ?

— Priimesc. Unde este?

— Leapădă armele şi apoĭ 'ţĭ spun.

Ceauşul urmă întocmaĭ dorinţeĭ luĭ Grozea şi întrebă din nuoŭ. Unde este?

— Chiar aicĭ la acest pom,—ḑise Grozea, făcênd un pas înapoĭ. Incepĭ de sapă.

— Cu condiţionea ca tu să nu staĭ lângă mine.

— Prea bine; dar pămêntul cine să 'l scótă?

— 'L scot eŭ.

— Dar dacă veĭ obosi.

— Atuncĭ veĭ săpa şi tu.

— Şi cine va scóte pămêntul.

— Tu.

— Vom perde multă vreme.

— Atuncĭ 'l voiŭ scóte eŭ.

Grozea se puse pe rîs şi 'ĭ ḑise:

— Tot copil eştĭ Ceauşule. 'Tĭ e frică de mine când d-ta aĭ un cuţit mare şi eŭ abia o puşcă gólă; şi nu 'ţĭ va fi de mine frică când voiŭ avea eŭ cuţitul şi d-ta puşca sécă. Ha! ha! ha!

— Aĭ dreptate, — găngăni Ceauşul.

Aide să săpăm amêndoĭ.

— Veḑĭ aşa 'mĭ place ḑise Grozea. Pune te la lucru şi când veĭ osteni, mĕ veĭ chema în ajutor. Eŭ păn'atuncĭ voiŭ aprinde o lulea. Sapă cu inimă să nu întârḑiem.

Céuşul 'şĭ sumese mânicile şi începu să sape cu cuţitul; dar nu trecu de cât ca un sfert de ceas şi el începu să sufle greŭ de obosélă, iar cât pentru săpătură nu era nicĭ de o palmă.

Grozea rîdea în sine de prostia Ceauşuluĭ şi aştepta momentul priincios pentru a 'l trimite să se plimbe pe lumea cea altă.

După un ceas, Ceauşul nu maĭ putea nicĭ să resufle. El se lăsă pe cóste şi chemă pe Grozea să sape.

Grozea lăsă puşca jos unde şeḑuse şi luă cuţitul, fără ca ceauşul să 'şĭ aducă a minte de puşcă.

— Ştiĭ ce d-le ceauş? — ḑise Grozea. — 'Mĭ a venit o ideă.

— Care?

— Să nu maĭ desgropăm baniĭ.

— De ce?

— Pentru că pe lângă libertate aş voi să am şi avere.

Atuncĭ înţelese Ceauşul cursa în care dedese singur şi voi să se ridice. Dar Grozea 'i ḑise surîḑênd: — Fiĭ liniştit, cucóne; nu te maĭ osteni, căcĭ tot una 'ţĭ face. Ia spune, 'ţĭ place fericirea serdaruluĭ?

Ceauşul ridică duoă degete ca să fluere, dar Grozea 'l lovi peste ele cu muchia cuţituluĭ, ḑicêndu-ĭ:

— Este de prisos. Potera trebue să fie departe şi nu te va auḑi.

— Fie-ţĭ milă de mine şi nu mĕ omorâ.

— 'Mi ar fi milă, să mĕ creḑĭ, dacă n'aş şti că tu eştĭ o slugă ciocoiască, un om care pentru o ticălósă de simbrie ajuţĭ pe adevĕraţiĭ tâlharĭ să despóie pe ţĕranul român şi să 'l aducă în stare de sĕlbătăcie. 'Mi ar fi milă dacă n'aş avea în vedere că marele scop al meŭ este de a

ajuta poporul şi a 'l scăpa de asupritorĭ *prin orĭ ce mijlóce*. Trebue dar să morĭ ca un câne şi să morĭ chiar de mâna luĭ Grozea!

Auḑind acest nume, Ceauşul se înfioră şi părul 'ĭ se sburli în cap, căcĭ se dusese vestea despre acest fiŭ resbunător al poporuluĭ. încă de când cu furtişagul de la curtea luĭ Megalicheades.

In fine Ceauşul se puse în genuche şi ḑise:

Ertă-mĕ frate.....

— Poţĭ fi frate cu dracu, nu cu mine, puiŭ de viperă care s'ujeştĭ astăḑi pe tâlhariĭ ţĕreĭ pentru ca mâne să te facĭ bogat, să cumperĭ rangurĭ boerescĭ şi să fiĭ ciocoiŭ ca toţĭ ceĭ alţĭ.

— Ertă-mĕ şi voiŭ intra în banda ta. Voiŭ fi cel maĭ credincios tovarăş al tĕŭ şi te voiŭ ajuta.

— Dac'aĭ fi un om trăit la ţară şi ne învăţat cu şiretlicul, te aş crede; dar, fiind-că eŭ sunt maĭ cu cap de cât tine, trebuie să te ucid. 'Mĭ pare rĕŭ, dar n'am ce să fac. Ştiĭ să scriĭ?

— Ştiŭ; ce voeştĭ să sciŭ? Sunt gata la or-ce.

Atuncĭ Grozea rupse câte-va crăcĭ maĭ uscate, aprinse în grabă un focşor, scóse din sân hârtie şi o călimară şi dete Ceauşuluĭ ḑicêndu-ĭ:

— Scrie că laşĭ tótă averea d-tale, orĭ câtă se va găsi, pentru cumpărarea de vite şi plugurĭ la săteniĭ săracĭ, la câţĭ se va ajunge.

— Dar copiiĭ meĭ?

— Lasă-le şi lor a ḑecea parte. De vor fi ómenĭ cum se cade, vor munci şi vor face avere prin muncă dréptă, căcĭ averea lăsată familieĭ prin testamente, este o avere d'a gata, pentru care clironomul n'a vĕrsat nicĭ o picătură de sudóre, n'a adresat nicĭ o rugă luĭ Dumneḑeŭ, a-

fară numaĭ de rugile ca părintele să móră maĭ curênd. Un adevĕrat părinte se cade să lase copiilor numaĭ atâta cât să fie de ajuns pentru creşterea, îngrijirea şi ţinerea lor în şcólă, iar prisosul să 'l lase pentru ajutorarea ómenilor cinstiţĭ şi muncitorĭ pe carĭ nenorocirea 'ĭ róde, pentru hrana bĕtrânilor fără mijlóce, pentru măritişul fetelor sărace, pentru şcolĭ şi câte o dată pentru biserici; într'un cuvênt, pentru a se alina suferinţele, şi maĭ ales pentru buna stare a ţĕranuluĭ, care este vaca lăptósă a naţiuneĭ, isvorul de bogăţie al ţĕreĭ şi adevĕrata putere care ştie să apere cu inimă şi curagiŭ patria de orĭ-ce pericul.

Ceauşul nu se maĭ putea împotrivi, scrise şi subscrise tot ce 'ĭ dictă Grozea, care luă apoĭ hărtia şi o puse în sân.

— Acum, mĕ erţĭ? — întrebă Ceauşul.

— Nu! răcni Grozea; pentru că dacă tu veĭ trăi, pe de o parte, veĭ da cel maĭ mare ajutor ciocoilor iar pe de alta, 'ţĭ veĭ schimba testamentul.

Ceauşul voi pentru a duoa óră să fluere cu degetele; dar pentru a duoa óră fu împedicat.

— A! câne! — ḑise haiducul. — Bine ştiam eŭ că eştĭ şiret şi voeştĭ ca mâne chiar să rîḑĭ de mine. Eĭ bine morĭ spurcatule!

Dicênd acestea Grozea, înfipse cuţitul până la mâner în peptul céuşuluĭ care căḑu pe spate şi care, printre sângele ce 'ĭ ieşi din gură, ḑise aceste vorbe:

— M'aĭ mâncat fript! Dar tot nu veĭ scăpa tu de poteră.

Grozea lăsă cuţitul înfipt în ceauş şi luându-ĭ pistólele le aşeḑă la cingĕtóre; 'şĭ deslegă calul şi plecă în grabă s'ajungă maĭ curênd banda sa ın pădurea de la Lipia.

In pădurea Lipieĭ

Când ajunse căpitanul în pădurea Lipieĭ, tovarăşiĭ tocmaĭ sosiseră şi eĭ pe alt drum şi pregăteaŭ măncarea. Alexe sta maĭ la o parte gânditor; iar Maria gătea nişte oblojelĭ pentru rana luĭ. Ion învtrtea în frigare un mel furat din turma unuĭ arendaş din prejur şi se uita cu códa ochiuluĭ la Alexe şi Maria care se iubiaŭ, precum credea el.

Maria tocmaĭ pusese un genuche jos şi întindea mânile ca să lege umĕrul luĭ Alexe, când de o dată se auḑi un fluerat pe care Grozea 'l făcuse prin tóte pădurile pe unde trecuse, dar la care nicăerĭ nu 'ĭ se respunsese, dovadă că tovarăşiĭ nu eraŭ p'acolo.

— Căpitanul! ḑiseră de uă dată bandiţiĭ.

— Grozea! ḑise Maria, — el este.

Flueratul se auḑi a doa óră şi de astă dată Alexe respunse şi trimise numaĭ de cât patru inşĭ în patru părţĭ ca să întâlnéscă pe căpitan şi să 'lŭ aducă. Maria nu maĭ putea de bucurie, şi le-

gând rana luĭ Alexe, mâinele 'ĭ tremuraŭ ca şi cum ar fi fost prinsă de frigurĭ.

— De ce tremurĭ Mario?— 'ĭ ḑise Alexe, uitându-se la ea cu foc, — să fie óre amorul pentru Grozea care 'ţĭ turbură nervii? Tu 'ĭ aĭ dat viaţa ta; dar nu sciŭ dacă el 'ţĭ a dat pe a sa cum am făcut eŭ care numaĭ pentru apărarea ta am priimit lupta cu potera, când căpitanul ordonase să nu facem nimic fără el. Eştĭ tu óre sigură că Grozea n'a trimis el însuşĭ potera pentru a se scăpa de tine?

— Ce ḑicĭ? — strigă Maria, ca pişcată de un şarpe. — De ce se voéscă el mórtea mea? Nu este el care m'a adus in pădure şi 'mĭ a jurat iubire nesfârşită şi siguranţă? Alexe! tu glumescĭ saŭ voescĭ să mĕ sperii... .

— Nicĭ de cum; este uă bănuélă care 'mĭ a intrat în cap şi de care nu sciŭ cum să mĕ scap.

— Bănuiala ta mĕ sperie, Alexe, dar nu sdruncină de loc amorul meŭ pentru Grozea: din potrivă 'l întăresce, căcĭ chiar dacă el va fi supărat pe mine, trebue ca printr'o iubire şi uă credinţă adevĕrată să îmblânzesc inima luĭ... Si óre pentru ce să fie el supărat pe mine? Nu 'l iubesc eŭ îndestul? Greşit'am către el cu vorba, cu fapta séŭ cu gândul? Nu Alexe, potera venise din întâmplare şi Grozea nu e de loc vinovat. El mĕ iubesce şi este al meŭ precum eŭ sunt a luĭ.

Alexe înghiţea fie care cuvênt al Marieĭ precum ar fi înghiţit nişte cărbunĭ aprinşĭ.

Maria strângea cel din urmă nod la legătura răneĭ luĭ Alexe, când de o dată apăru pe calul săŭ cel alb ca zăpada Grozea. El era vesel şi tocmaĭ ridica mâna la căciulă ca să ḑică bună

vremea fraţilor, când zări pe Maria îngenuchiată lângă Alexe şi cu mâinile peste el, fără a înţelege ce face ea acolo şi de uă dată se încruntă şi ḑise:

— Pe recere bună tovarăşi credincioşi!

— Să trăescĭ căpitane! — strigară toţĭ.

Maria sări şi se aruncă înaintea luĭ, luându-ĭ mâinile şi ajutându'l a descăleca. El o privi puţin drept în ochĭ, o sărută pe frunte şi o întrebă repede:

— Cum aĭ petrecut în lipsa mea?

— Fórte răŭ, căcĭ tu lipsiaĭ.

— Dar, Alexe nu te a apărat în destul?

— Din potrivă; el 'şĭ a pus viaţa în pericol pentru mine.

— Adevărat? şi cum asta?

— Ne a găsit potera, căpitane, ḑise Alexe care se ridicase şi venise cu toţĭ ceĭ alţĭ împrejurul căpitanuluĭ; — ne am luptat şi am biruĭt.

— Răŭ aţĭ făcut; trebuea să fugiţĭ şi să nu daţĭ pept cu nimenĭ fără să fiŭ şi eŭ, pentru că se putea să greşiţĭ atacul şi să fiţĭ prinşĭ saŭ ucişĭ cu toţiĭ.

— Căpitanul voeşte ca numaĭ el să fie voinic, ḑise Alexe, de şi cu óre care sfială; — pare că n'am fi şi noĭ haiducĭ.

— Nu 'mĭ plac cuvintele tale Alexe. Este adevĕrat că toţĭ suntem voinicĭ; dar orĭ aveţĭ un căpitan orĭ nu. Eŭ am ḑis să nu faceţĭ nimic şi voĭ aţĭ făcut. Aţĭ fost prea inimoşĭ, dar v'aţĭ gândit numaĭ la voĭ; cât pentru Maria, puţin v'a păsat voă.....

— Te înşelĭ căpitane, — ḑise Alexe care începuse a fi înţepat; — am apărat'o eŭ. Intréb'o şi ea va spune totul.

— Cred!,.. Aĭ apărat-o ca pe...

— Ca pe soţia căpitanuluĭ meŭ.

— Se póte. Dar, să lăsăm asta. Povestiţi'mĭ istoria potereĭ.

Alexe povesti tot ce scim despre poteră şi lupta urmată, arătă rana sa şi adause mulţămirĭ pentru îngrijirile Marieĭ.

Grozea, după audirea faptelor, începuse a fi asigurat şi a judeca drept că n'a fost de cât o bănuială din parte'ĭ şi nimic maĭ mult; când Ion găsi vremea căpitanuluĭ şi dându-se pe lângă dânsul, 'ĭ şopti — Maria te înşélă;

La aceste vorbe, Grozea sări ca şi cum ar fi pus mâna pe foc. 'Ĭ trecuse bănuéla, dar 'ĭ luase locul mănia, uă mânie de haiduc.

— Spune tot ce sciĭ, — dise el luĭ Ion, séŭ te spânzur aci.

Ion spuse luĭ Grozea lunga convorbire urmată între Alexe şi Maria după lupta cu potera şi pe când 'ĭ lega rana; maĭ spuse asemenĭ cele ce vĕzuse şi 'ĭ se păruse că aude pe când frigea melul şi sfârşi prin a se jura că Maria iubesce pe Alexe.

Luĭ Grozea nu'ĭ trebuea maĭ mult, pentru a se înflăcăra. In acele minute el nu maĭ putea raţiona cu sânge rece, şi ast-fel puse tot credământul în cuvintele luĭ Ion.

Din acel moment flacăra gelosieĭ începu se ardă în inima luĭ Grozea.

Masa era gata; se aşezară toţĭ împrejurul eĭ şi cerură căpitanuluĭ să le povestéscă şi el ce a făcut în timpul cât a lipsit dintre eĭ.

Grozea povesti tot ce scim, de şi n'avea el mare chef de vorbă cu alţiĭ atuncea când gelosia vorbia

destul de cu putere în inima sa. După ce sfârşi, Alexe 'l întrebă:

— Ce aĭ fi făcut d-ta căpitane dacă aĭ fi fost în locul nostru,

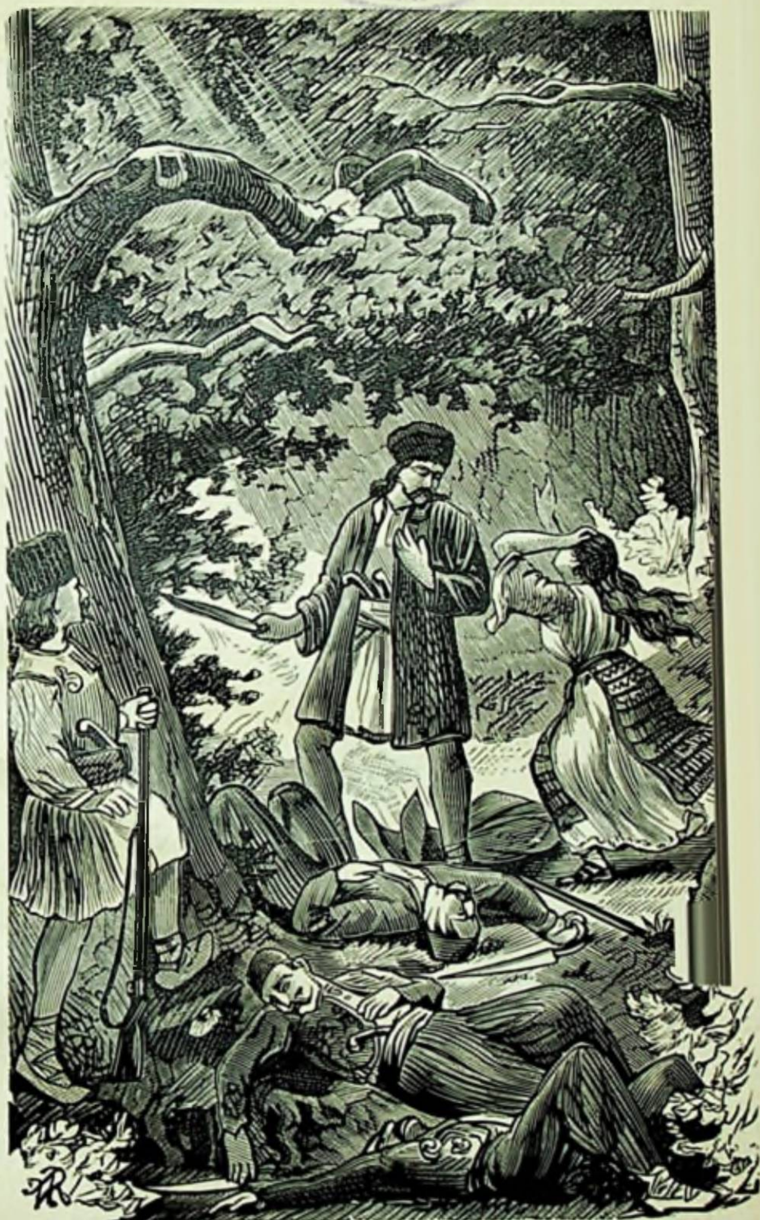
— Să lăsăm acésta la o parte. Aţĭ călcat ordinul meŭ, nu e vorbă; dar v'aţĭ purtat vitejeşte, pentru că s'a întâmplat ca potera să fie puţin numerósă, de óre-ce era împărţită în două părţĭ.

— Să fiĭ încredinţat, căpitane, că orĭ cât ar fi fost de numerósă, noĭ am fi fost aceiaşĭ.

— Maĭ ales când amorul dă putere şi curagiŭ,— ḑise Grozea zâmbind saŭ, maĭ bine ḑis, rânjind.

Maria tresări, Alexe 'şĭ încruntă sprâncenile; Ion se uită fix la căpitan; bandiţiĭ ceĭ alţĭ nu înţelegeaŭ, nimic, iar Grozea continuă:

— Când am luat hotărârea să fiŭ haiduc, fiŭ al pădurilor şi spaimă a ciocoilor, am făcut jertfă de însăşĭ viaţa mea, pentru că traiul în lume este greŭ aşa cum staŭ astăḑĭ lucrurile şi eram încredinţat că numaĭ prin jertfirea ómenilor hotărâţĭ la luptă, prin foc şi sânge, se póte curăţi ogorul românesc de érba rea care este streinul şi maĭ ales grecul. Am iubit şi iubesc patria mea maĭ mult de cât orĭ-ce în lume. Am iubit însă şi iubesc pe Maria pentru că 'mĭ am legat inima cu inima eĭ şi pentru că s'a încreḑut mie şi m'a urmat. Este însă, fraţilor, o deosebire între Patrie şi Maria. Când Patria îmĭ va fi ne recunoscĕtóre; când mĕ va goni şi chiar ucide, atuncĭ o voiŭ iubi şi maĭ mult pentru că voiŭ vedea că rĕul de care ea suferă este aşa de mare în cât o orbesce cu totul şi pentru că iubind-o şi atuncea, voiŭ da un exemplu viitorimeĭ de adevĕrat patriotism. exemplu care va fi urmat negreşit de mulţĭ alţiĭ când

Luna arunca privirea eĭ măngăietóre peste una din cele maĭ frumóse priveliştĭ,

Lupta de mórte se declarase pe tăcute între Alexe, Grozea şi Maria, o luptă care avea peste puţin să fie pe faţă şi s'aducă un desnodământ trist scurteĭ vieţe de haiduc a eroului nostru.

*
* *

După masă, Grozea chiămă pe doui dintre banditi, dintre ceĭ maĭ deştepţĭ şi dete unuia înscrisul prin care Serdarul lăsa moştenire de bună voie, precum el însuşĭ scrisese, două miĭ galbenĭ locuitorilor celor maĭ săracĭ de pe moşia sa, şi celuĭ alt înscrisul cu moştenirea céuşuluĭ, trimiţêndu-ĭ pe unul la moşia Serdaruluĭ şi pe cel alt la Ploescĭ, să se strecóre ne simţiţĭ de nimenĭ, să dea înscrisurile unde se cuvenia şi să plece îndată înapoĭ, fără să se scie cum 'ĭ chiamă şi de cine sunt trimişĭ. Ceĭ duoĭ ómenĭ pleeară îndată în fuga cea mare a cailor, iar restul bandeĭ se puse a se odihni. Grozea se retrase cu Maria maĭ la o parte şi prefăcêndu-se că dórme observa tóte mişcările eĭ.

Numaĭ Alexe nu avea somn. El era muncit de altă ideiă de cât de a dormi şi asemenĭ retras la o parte, cugeta cum să 'şĭ ajungă scopul maĭ sigur.

Tótă ḑiua haiduciĭ dormiră, afară de Grozea şi Alexe. Amênduoĭ eraŭ duoĭ duşmanĭ ne împăcaţĭ, între carĭ discordia intrase pentru Maria, cu deosebirea că Grozea încă nu ura pe Alexe, pentru că încă nu era sigur dacă Maria l'a înşelat cu el...

O ! femeiă ! Tu pe care poeţiĭ te cântă, pictoriĭ şi sculptoriĭ te crează din ce în ce maĭ frumósă,

şi lumea întrégă te admiră, ţi să închină saŭ te dispreţuesce, tu aĭ fost capabilă, în decurgerea timpurilor, s'aducĭ când fericirea când nenocirea lumeĭ. Tu aĭ putut înfiinţa şi surpa imperiĭ puternice, aĭ provocat măcelărirea multor némurĭ, aĭ ridicat adesea pe om până aprópe de indumneḑeire saŭ l'aĭ afundat până din colo de Iadurĭ. Orĭ unde tu aĭ fost amestecată, a trebuit s aducĭ cu tine rêŭ saŭ bine, dar tot-d'auna întâmplărĭ rarĭ şi ne obicinuite, după cum geniul care 'ţĭ înflăcăréză mintea şi 'ţĭ conduce paşiĭ, este el o schînteie coborâtă din cer, saŭ o stârpitură a infernuluĭ care ne maĭ avênd loc în locaşul răilor, a ieşit d'asupra pămêntuluĭ şi s'a încuibat în tine. Tu aĭ o menire tainică în acéstă lume şi pe cât eştĭ de respectat pe atâta eştĭ de temut.. O! fiinţă biformă! Când óre lumea va ajunge să te înţelégă şi, să ţĭ dea adevêratul nume ce ţi se cuvine!...

. . . .

Nóptea veni şi întinse un vĕl negru peste lume. In pădurea Lipia toţĭ dormiaŭ afară de Alexe şi Grozea.

Grozea cugeta la Maria iar Alexe la Grozea şi la Maria.

De două-ḑecĭ de orĭ în nóptea aceia veni luĭ Alexe ideia de a profita de somnul bandeĭ şi a înfige cuţitul în inima căpitanuluĭ, póte şi în a tuturor celor alţĭ şi a remâne singur cu Maria, dar n'avu curagiul, pentru că se temea ca nu cum-va să simţă Grozea, şi pentru că ne putêndu-se lupta faţă în faţă cu acest eroŭ, ar fi fost perdut. 'I veni însă o altă ideiă pe care se şi hotără a o pune în lucrare. 'Şĭ făcu planul nicĭ

maĭ mult nicĭ maĭ puţin de cât să trădeze banda întrégă în mâinele orĭ căruĭ duşman, iar el să răpiască pe Maria, să o ducă departe şi apoĭ, prin ameninţărĭ, să o facă a fi a luĭ.

După ce puse la cale ceia ce avea de făcut, Alexe adormi şi nu se sculă de cât a doua ḑi strigat de ceĭ alţĭ carĭ eraŭ toţĭ în picióre. Grozea 'ĭ adună împrejurul sĕŭ şi le ḑise:

„Fraţilor! se cade să plecăm şi d'aicĭ, pentru că stăpânirea trebuie să fi luat mĕsurĭ straşnice pentru prinderea nóstră şi eŭ m'ascept ca chiar aḑĭ să ne pomenim cu o poteră maĭ numerósă şi comandată de un cap maĭ deştept de cât al ceauşuluĭ cu care am avut eŭ a face Să vedem care este părerea vóstră.

— Eŭ căpitane, — ḑise Alexe cu grăbire, — aşĭ crede că nu e rĕŭ să mergem de unde am plecat, adică la Megalicheades...

— Prea bine! — ḑiseră ceĭ alţĭ.

— Asceptaţĭ, — rĕspunse Grozea, — v'am spus în tot-d'auna să nu vĕ grăbiţĭ. Nu uitaţĭ că într'un timp scurt am făcut câte-va omorurĭ, iar cât pentru bine nu prea am făcut, şi nu s'ar cădea să facem alte ucidérĭ, până când nu vom avea cugetul împăcat că sângele vĕrsat într'o parte e spălat prin ştergerea lacrămilor în altă parte. Avem cincĭ sute galbenĭ luaţĭ de la Serdarul Măslină şi aşĭ crede că maĭ întâiŭ să împărţim aceştĭ banĭ pe la ceĭ în nevoie. De aceia, eŭ sunt de părere să ne împărţim în ţară şi luând fie-care câte o sumă, să facem bine pe cât se va putea ajutând pe românii săraciţĭ de grecĭ. Afară de acésta, nu uitaţĭ că ispravnicul şi zapciul nu se-

gândesc de cât la noĭ şi se póte ca curtea luĭ Megalicheades să fie înconjurată de poteră.

— Aĭ multă dreptate, căpitane, — repeţi Alexe, —dar punete în locul nostru şi judică despre ne răbdarea ce avem cu toţiĭ de a scăpa maĭ curênd satul de un grec care ne a sărăcit şi a ne întórce la casele nóstre. Avem şi noĭ casă, părinţĭ, ba uniĭ chiar neveste şi copiĭ carĭ ne ascéptă póte plângênd. Fie-ţĭ milă căpitane, de noĭ şi fiĭ încredinţat că dacă ne ducĭ maĭ curênd la grecul nostru, ne vom lupta cât o sută, pentru că de la acéstă isbândă va atârna liniştea familiilor nóstre.

— Aşa este căpitane, — ḑiseră ceĭ alţĭ carĭ s'apropiară de Grozea, cu căciulile în mânĭ, rugându-l.

Grozea nu se maĭ putea împotrivi, maĭ ales că însăşĭ Maria sprijinea idea luĭ Alexe, de milă pentru bieţiĭ ómenĭ carĭ de atâta vreme nu 'şĭ vĕḑuseră femeile şi copiiĭ; şi priimi rugăciunea lor.

— Prea bine, băeţĭ, fie cum voiţĭ voĭ; numaĭ să vĕ purtaţĭ bine şi să nu vĕ lăsaţĭ de rîsul greculuĭ şi al potereĭ. Să plecăm, dar nu toţĭ de o dată, ci împărţiţĭ; să luăm fie care din noĭ drumurĭ diferite şi să ne întâlnim cu toţiĭ mâne séră în pădurea Vedesciĭ de unde vom porni împreună la meḑul nopţeĭ şi ne vom face datoria de haiducĭ şi de românĭ. Cât pentru Maria, o iaŭ cu mine până la Paserea unde o voiŭ lăsa în grija stariţeĭ căreia 'ĭ voiŭ da o bună recompensă pentru a o ţine în ascuns până la întórcerea mea.

Bandiţiĭ se pregăteaŭ de plecare, iar Maria sta îngenuchiată înaintea luĭ Grozea şi 'l ruga cu lacrimĭ să aibă milă de ea şi să nu se lase

a fi ucis. El o privia cu dragoste, dar pătruns de aceeaşĭ bănuială. Eĭ voi să o încerce şi 'ĭ ḑise încet:

— Cred că maĭ bine voeştĭ să m'aşteptĭ între maicĭ, de cât în pădure păḑită de Alexe...

Maria se roşi până la urecĭ; dar ḑise:

— 'Mĭ place tot ce 'ţĭ place şi ţie, şi in contra voinţeĭ tale nu voiŭ face nimic.

Grozea nu voi să maĭ stăruiască; 'ĭ se părea că a ghicit tot, după roşaţa Marieĭ, fără să se gândiască că acea roşaţă este póte de nevinovăţie şi se arătase în faţa eĭ ca un fel de protestare în potriva uneĭ bănuelĭ aşa de uriciόse. Grozea, însă, înţelese în felul sĕŭ şi, în acel minut, maĭ mult de cât orĭ când, 'şĭ luă hotărărea să urmăréscă pas cu pas relaţiunile dintre Maria şi Alexe şi, de va fi nevoie, să pedepséscă cu tótă asprimea îndrăsnéla tovarăşuluĭ şi necredinţa soţieĭ. El era om cu minte şi nu voia să facă nimic până nu va fi sigur de un fapt.

Banda era gata şi suindu-se pe caĭ, porni fie care pe drumul arătat de Grozea şi se perdură unul de altul în adâncimea pădurilor şi în lungimea râpelor ce mărgineau saŭ străbăteaŭ dealurile dintre Buzeŭ şi Ploeştĭ.

A doua ḑi séra, puţin după apusul sóreluĭ eraŭ adunaţĭ în pădurea Vedesciĭ, în care intraseră unul câte unul pe furiş şi în tăcerea cea maĭ mare.

Numaĭ unul lipsia dintre eĭ. Lipsia Alexe şi acésta făcu pe Grozea să cadă pe gândurĭ.

Nóptea îngrozitóre

Grozea, vĕḑênd lipsa luĭ Alexe, începu să bănuiască şi maĭ mult relaţiunile luĭ cu Maria. Numaĭ de cât 'ĭ veni în minte că póte în acele momente Alexe se află lângă Maria saŭ póte că fuge cu ea cine ştie în cotro; şi deveni furios. Ar fi plecat îndată la monastirea Paserea; dar mai înainte de a urmări o femeă, avea de împlinit altă datorie maĭ sfântă pentru care jurase şi căreia 'şĭ dedese viaţa luĭ întrégă.

Ion veni lângă dênsul şi 'ĭ şiopti:

— Iată, căpitane, că nu te am minţit. Alexe a dispărut. Voeştĭ s'alerg după dênşiĭ?

— Nu! Avem alt-ceva de făcut aicĭ. Iar cât pentru eĭ, voesc să fie urmăriţĭ şi pedepsiţĭ de mine.

Ion se înclină şi se retrase.

Grozea, înfuriat ca un leŭ rănit, chiămă împrejurul sĕŭ tótă céta şi le dete ordinile trebuinciόse pentru călcarea luĭ Megalicheades; şi plecară pentru ca la meḑul nopţeĭ să fie acolo.

Bandiţiĭ plecară, legară caiĭ afară din sat de nişte tufe din câmp, intrară în sat, fără să fie simţiţĭ de cine-va şi, pitulându-se pe lângă garduri, ajunseră la curte. Care fu însă mirarea luĭ Grozea când vĕḑu în curtea arendaşuluĭ o mişcare ne obicĭnuită la acea oră. El sări un gard şi s'apropiă de casă şi de o feréstră prin care privi în întru. Era tocmaĭ odaia arendaşuluĭ. Megalicheades se plimba prin casă în cel maĭ mare

neastâmpăr şi, din când în când, cerceta o pereche de pistóle ce le avea pe o masă şi sta s'asculte ca cum ar fi aşteptat pe cine-va. Luĭ Grozea 'ĭ veni numaĭ de cât în gând bănuiala de vre o trădare şi numele luĭ Alexe se amestecă pe buzele luĭ cu o înjurătură înfiorătóre.

Tovarăşiĭ remăseseră afară din curte, ascunşĭ lângă gard şi aşteptaŭ semnul căpitanuluĭ, aşa că Grozea putea să fie vědut de cine-va şi prins, ba póte ucis înainte de a 'ĭ veni ceĭ alţĭ în ajutor. El însă nu era om de a 'şĭ perde minţile când pericolul e mare; din potrivă atuncea era maĭ ager şi maĭ îndrăsneţ. El voia cu or-ce chip să afle curatul adevĕr, spre a şti cum să se pórte, şi 'ĭ venise idea să intre în curte, să mérgă la bucătărie, şi prefăcêndu-se că e trimis de cutare boer să spună ce-va arendaşuluĭ, să afle ceia ce voia. Intêmplarea însă făcu să fie scutit de a se expune aşa de mult. In adevĕr, un om din aĭ curţiĭ sărise gardul la spatele caseĭ ca să maĭ spioneze prin prejur şi, fără să védă pe Grozea ce sta pitulat, stătu tocmaĭ în faţa luĭ, cu mânile la spate şi privind în tóte părţile. Grozea nu perdu ocasiunea şi, dintr'o săritură 'l apucă de gât şi 'l strânse aşa de tare în cât sluga nu putu scóte nicĭ un glas. Grozea 'ĭ dise la ureche:

Dacă 'mĭ veĭ spune tot ce te voiŭ întreba, veĭ scăpa; daca nu, veĭ fi mort chiar acum.... şi, scoţênd pistolul, 'l puse în fruntea necunoscutuluĭ şi încetă de a 'l maĭ strânge de gât.

— Cine eştĭ tu? — întrebă omul.

— Pst! Vorbeşte încet de tot, de voeştĭ să scapĭ. Eŭ sunt Grozea!

La acest nume, omul începu să tremure. — Voiŭ spune tot, — ḑise el.

— Spune curênd ce este tótă acéstă mişcare aicĭ.

— Se aştéptă zapciul cu potera şi boerul a înarmat tóte slugile, iar el stă închis in odaie, ne putênd sá iasă, de frică să nu fiţĭ voĭ p'aicĭ. A voit chiar să fugă, dar n'a avut curagiul, de témă să nu se întâlnéscă cu tine.

— Şi cine l'a vestit pe el?

— Alexe, unul dintr'aĭ voştri care a intrat în sat de vreme, a trimis un om să vestéscă pe boer şi apoĭ a luat-o la fuga.

— Spune, de mult a trimis după poteră?

— De treĭ ceasurĭ; trebue să sosiască.

— Ascultă bine ce 'ţĭ voiŭ ḑice eŭ. Dacă te supuĭ mie, veĭ scăpa cu viaţa şi te voiŭ face bogat; dacă nu, veĭ fi mort, orĭ câtă poteră ar veni şi orĭ cât aţĭ fi voĭ de armaţĭ, pentru că banda mea numără patru ḑecĭ de voinicĭ, toţĭ dreşĭ şi armaţĭ până în dinţĭ. Ţine aceste parale şi dă fuga la cârciumă. Cumpără ḑece oca de rachiŭ şi întórce-te în curte. Apoĭ, chiamă pe toţĭ ómeniĭ în bucătărie şi spune-le că boerul v'a dat să beţĭ rachiŭ pentru ca să fiţĭ maĭ dârjĭ. Acolo să 'ĭ ţiĭ de vorbă maĭ mult; iar cât pentru cele ce se vor întêmpla e tréba mea. Aĭ înţeles?

— Da şi mĕ supun; numaĭ să 'ţĭ fie milă de mine.

— 'Tĭ jur pe viaţa mea că de tine nu se va atinge nimenĭ. Numaĭ când va fi lupta încinsă, tu să te daĭ la o parte, să apucĭ drumul Bucurescilor şi să m'aştepţĭ în capul satuluĭ de la Bănésa.

Sluga plecă într'un suflet, se întórse numaĭ de cât cu rachiul şi strânse ómeniĭ în bucătărie.

Grozea trecu gardul înapoĭ şi cu o iuţélă de haiduc se întórse cu tótă banda şi intră în curte.

Câniĭ începură a lătra, dar sluga cumpărată ieşi a fară şi 'ĭ potoli asvêrlindu-le codri de mămăligă.

Casa fu numaĭ de cât înconjurată de bandiţĭ, fără să fie turburaţĭ de cine-va, de óre-ce slugile făceaŭ chef, iar ómeniĭ din sat nu îndrăsnise nicĭ unul să iasă în nóptea acea din casă: atâta se întinsese gróză de aceştĭ bandiţĭ; şi, apoĭ póte că ţêraniĭ doriaŭ să se scape o dată de cânile de arendaş, precum 'l numiaŭ eĭ.

Grozea bătu la uşa din faţă.

Arendaşul tresări şi abia putu întreba:

— Cine este?...

— A venit potera boerule. Zapciul ḑice că e bolnav, dar a trimis treĭ ḑecĭ de ómenĭ, — ḑise Grozea prefăcêndu-şĭ glasul şi luând un ton blând.

— Unde sunt slugile?

— Légă caiĭ în fundul curţeĭ.

— Prea bine. Tu ce vreĭ?

— Să ne daĭ ce-va de băutură până una alta.

— Bucuros băeţĭ. Ţine o rubia; trimete-ţĭ un om la cârciumă să iea rachiŭ. Şi arendaşul crăpă uşa pentru a da baniĭ.

Grozea împinse cu putere uşa şi întinse pistolul în faţa grecului, ḑicêndu-ĭ:

— Dacă ḑicĭ o vorbă eştĭ mort!

Grecul îngălbeni şi începu să tremure aşa de tare, în cât piciórele 'ĭ se muiară, pistolul 'ĭ scăpă din mână şi el căḑu în genuchĭ fără voia sa.

Grozea intră în întru, închise uşa şi ḑise boerului.

— Aide cucóne, ridică-te, căcĭ avem de vorbă amênduoĭ.

Grecul se ridică ca un stupid şi nu maĭ avea putere nicĭ să înghiţă balele ce 'ĭ cădeaŭ din gură.

Grozea 'ĭ ḑise să mérgă înainte; apoĭ intrând într'o odaie, 'ĭ ḑise:

— Spune drept cucóne, te aşteptaĭ să mĕ veḑĭ? Acuma sunt mare şi pot munci! 'Ţĭ maĭ aducĭ aminte de când m'aĭ gonit ne măncat de la uşa d-tale? vorbeşte că n'am vreme multă.

Megalicheades se lăsă din nuoŭ în genuchĭ şi abia putu ḑice:

— Ertă-mĕ; ce voeştĭ de la mine?

— Voesc maĭ întêĭ să daĭ înapoĭ tot ce aĭ furat păn'acum...

— N'am furat nimic. Am căştigat cu învoelĭ în regulă.

— Minţĭ grecule! Invoiala smulsă la nevoie de la un om sărac este o hoţie. Spune ce aveaĭ tu când aĭ venit în ţară?

— N'aveam nimic.

— Eĭ bine, nu veĭ maĭ avea nimic. Ia curênd hărtie şi fă 'ţĭ testamentul în puţine vorbe.

Grecul cercă să strige.

Să nu ḑicĭ o vorbă că eştĭ mort! Grozea nu ştie multe!

Megalicheades priimi propunerea haiducului şi, în puţine cuvinte scrise tot ce 'ĭ dictă Grozea, lăsând tótă averea sa ómenilor de pe moşie.

Grozea puse în sîn testamentul greculuĭ; apoĭ 'l legă frumos cu nişte bete ce le avea pregătite,

'l scóse afară binişor şi 'l legă de unul din parii porţei, acolo unde cu 9 anĭ maĭ înainte Grozea adormise ne mâncat şi gonit şi unde visase că va veni o ḑi când 'şĭ va resbuna.

Acum, ce maĭ voeştĭ cu mine, întrebă arendaşul, care se uita cu lăcomie în drumul potereĭ, sperând că va sosi la timp pentru a prinde pe bandit şi a 'ĭ lua înapoĭ testamentul.

— Maĭ voesc un lucru, — ḑise Grozea. — Voesc să fiŭ drept cu tine. Voesc să te trimĭt să mĕ chemĭ în judecată înaintea luĭ Dumneḑeŭ pe care l'aĭ batjocorit atâta vreme.

In acelaş timp, casa arendaşuluĭ începuse să ardă, după ce 'ĭ fusese dat foc în urma ordinilor ce avea banda, şi după ce patru tovarăşĭ spărseseră în întru tóte lăḑile şi luaseră toţĭ baniĭ câţĭ eraŭ în casă.

La vederea flacărilor, Megalicheades făcu o sucitură pentru a se deslega, dar Grozea ridică cuţitul şi grecul se opri cu grózā.

— Ertă-mĕ frate! — ḑise el rugându-se. 'Mĭ aĭ luat tot; fie-ţĭ milă de mine.

— Am să 'ţĭ maĭ iaŭ un lucru şi apoĭ te las. 'Mĭ trebuie viaţa ta. Grozea ridică din noŭ cuţitul, dar se opri de o dată, căcĭ auḑise un tropot de caĭ carĭ veniaŭ în fuga mare.

— Eĭ bine, — ḑise el; — étă vine şi potera. Vom vedea acum cine e maĭ tare. Cât pentru tine du-te draculuĭ!

Dicênd acestea, înfipse cuţitul în inima spurcatuluĭ şi strigă ómeniĭ.

Slugile luaseră fuga îndată ce vĕḑuseră focul; aşa că bandiţiĭ aveaŭ în faţa lor numaĭ potera pe care o scia cât e de ne trebnică.

Ţipetele celor ce cădeaŭ împleaŭ aerul de gróză şi s'amestecaŭ în vĕzduh cu pălpăitul flacărilor.

Potera, comandată de subprefect, nu îndrăsni să vină până la curte; se îngrozise la vederea flacărilor. Numaĭ câţĭ-va din poteraşĭ avură maĭ mult curagiŭ şi se apropiară. Eĭ descălicară şi cu iataganele scóse intrară în curte. De o dată însă, fură înconjuraţĭ de bandiţĭ şi se începu un mâcel înfiorător. Sângele curgea în valurĭ din amêndoă părţile şi corpurile zăceaŭ fără viaţă luminate de flacările ce se ridicaŭ spre cer. Indată veniră toţĭ poteraşiĭ, afară de subprefect, şi câte va minute nu se maĭ putea vedea de cât o mulţime amestecată şi ferul iataganelor carĭ loviaŭ în carne de om. Bandiţiĭ se luptaŭ vitejeşte, iar poteraşiĭ perdeaŭ ne încetat şi numĕrul şi curajul. Singur Grozea ucisese cincĭ poteraşĭ, fără să fi fost atins de vre unul. Ţipetele celor ce cădeaŭ umpleaŭ aerul de grózǎ şi s'amesteca în vĕzduh cu pălpăitul flacărilor.

In fine, câţĭ-va poteraşĭ, ne maĭ putênd ţine lupta o rupseră la fuga lăsând pe loc cea maĭ mare parte dintr'aĭ lor şi patru voinicĭ dintr'aĭ luĭ Grozea, între carĭ şi Ion, vizitiul Serdaruluĭ.

Căpitanul strânse împrejurul sĕŭ pe tovarăşiĭ remaşĭ în viaţă şi le ḑise:

— Fraţilor, vĕ mulţumesc pentru voinicia şi credinţa vóstră. De acum sunteţĭ liberĭ să vĕ duceţĭ unde vĕ place. Banĭ aveţĭ destuĭ; repeḑiţi-vĕ în satul vostru; luaţi-vĕ femeile şi copiiĭ şi grăbiţi-vĕ a apuca drumul Bucurescilor. Mâine să vĕ găsesc adunaţĭ în pădurea de la Buftea. Eŭ vĕ voiŭ duce într'un judeţ maĭ depărtat, unde veţĭ spune că aţĭ fugit de la voĭ de sărăcie şi de frica unor tâlharĭ şi vĕ voiŭ cumpăra eŭ lo-

curĭ de hrană. Cât pentru mine, trebuie să găsesc pe Maria.

Grozea se înecâ în lacrimĭ şi lăsând pe tovarăşiĭ sěĭ, alergă afară din sat, 'şĭ desprinse calul şi porni ca fulgerul către Monastirea Paserea, cu capul gol şi cu carabina în mâna drêptă.

*
* *

In duoă ceasurĭ ajunse la Paserea unde ceru numaĭ de cât să vorbiască stariţeĭ.

Stariţa speriată la vederea acestuĭ om aşa de îngrozitor, începu să 'şĭ facă crucĭ peste crucĭ şi a chema pe Dumneḑeŭ în ajutor.

Grozea însă nu 'ĭ lăsâ multă vreme de rugăciune şi o întrebâ cu vioiciune.

— Ce aĭ făcut cu femea pe care am lăsat-o erĭ aicĭ? Nu 'ţĭ fac nicĭ un rěŭ, numaĭ spune adevěrul.

— Voiŭ spune tot, maică. Femea de care întrebĭ a plecat chiar acum.

— Cu cine? — întrebâ Grozea înfuriat.

— Cu un om care a venit, şi care a făcut-o să mérgă cu dênsul. A luat-o cu dênsul pe cal şi aŭ plecat.

— In cotro? Vorbeşte iute.

— Auḑiam de drumul călăraşilor. Dar, dacă acéstă femeă este soţia saŭ amanta d-tale, apoĭ mě jur pe Dumneḑeŭ că ea este.....

— Că ea este vinovată! Nópte bună...

— Că este nevinovată!

Grozea nu putu auḑi aceste vorbe căcĭ era deja departe de uşă.

Intr'o clipă încălecă calul şi se luă pe urma fugarilor.

Póte că dacă ar fi suflat un vênt puternic, n'ar fi avut iuţéla cu care alerga Grozea ca un nebun pe drumul cel mare dintre Paserea şi satul Brănescii.

Abia ieşise din acest sat şi zări înaintea luĭ, cu tot întunerecul ce era încă, o umbră sburătóre; grăbi mersul şi vĕḑu bine un cal, care ducea pe Alexe ţinênd în braţe pe Maria care era leşinată.

Grozea opri calul, întinse carabina şi trase!

Glonţul intră prin spatele luĭ Alexe şi ieşi prin peptul Marieĭ..... Amênduoĭ căḑură, iar calul speriat luă fuga şi intră în pădurea vecină.

Grozea resuflă o dată din tótă puterea plămânilor sĕĭ, întórse calul şi veni la pas înapoĭ la monastire pentru a se odihni.

El uitase de nefericitul trădător al luĭ Megalicheades; uitase tot, pentru că era mulţămit... o mulţumire crudă dar sinceră!

Stariţa se ruga încă înaintea icóneĭ, când Grozea intră pe uşă.

— Ce aĭ făcut? Pentru Dumneḑeŭ, ce aĭ făcut! Spune; oh spune omule!...

— Cea ce eram dator să fac, maică. Ţine doă ḑecĭ de galbenĭ şi rógă-te la Dumneḑeŭ să 'mĭ erte păcatele.

— Dar ea era ne vinovată...

— Sfinţia ta ḑicĭ!

— Eŭ spun adevĕrul. Acel om a venit aicĭ a séră şi a spus că soţul aceleĭ femeĭ e mort şi că înainte de a cădea ucis l'ar fi rugat pe el să aibă grijă de femeia luĭ, să o iea cu dênsul şi să tră-

iască unde vor şti eĭ fericiţĭ. Ea s'a împotrivit ne încetat şi nu l'a credut. In cele din urmă, el 'ĭ a spus că trebuie să fugă pentru binele eĭ, de óre ce potera va veni aci şi o va ucide. Eŭ însu-mĭ am credut tóte acestea şi 'ĭ am rugat să scutéscă sfânta monastire de un omor şi să plece cât maĭ curênd. Atuncĭ ea a leşinat, iar el a luat'o şi suind'o pe calul sêŭ, aŭ plecat.....

Grozea căduse pe gândurĭ. Lacrimĭ ardĕtóre curgeaŭ pe obrajiĭ luĭ. El uitase oboséla şi se ridică pentru a părăsi acest loc unde avea durerea s'audă vorbindu-se despre nevinovăţia Marieĭ, flórea florilor din câmpul tinereţeĭ şi modelul cel maĭ curat de virtute femeiască.

Incălecă şi luâ drumul către Bucurescĭ, plângênd ca un copil şi îngânând tăcerea nopţeĭ cu suspinele luĭ. Aurora începuse a se ivi şi vêntul cel dulce al dimineţeĭ venia să răpiască lacrimile întristatuluĭ haiduc.

Natura întrégă era veselă; numaĭ Grozea plângea în acéstă oră a deşteptăreĭ şi a fericireĭ. Ciocârlia se ridica în aer pentru a serbători aurora; privighetórea desmerda crângurile şi pitpalacul 'şĭ striga sociόra printre grâne. Numaĭ Grozea era trist în mijlocul bucurieĭ; numaĭ el n'avea pe cine să cheme lângă sine..... Maria era mórtă..... mórtă de mâna luĭ... şi el trăia încă! El trăia, căcĭ sórta voise ca misiunea luĭ să nu fie sfârşită.

Incheiere

Grozea veni la Băněsa unde găsi pe sluga luĭ Megalicheades şi 'ĭ dete o sută galbenĭ, ḑicêndu-ĭ să se ducă unde voeşte! In aceeaşĭ ḑi, veni la Buftea, dar aci nu găsi pe foştiĭ sěĭ tovarăşĭ: eĭ nu se înduraseră a 'şĭ părăsi satul, orĭ-ce li s'ar fi întêmplat. Atuncĭ Grozea plecă spre satul tovarăşilor sěĭ unde ajunse nóptea. Lasă testamentrul în mâna unuĭ bětrên din sat şi se retrase.

Veni în Bucurescĭ unde prin banĭ reuşi a 'şĭ lua un paşaport pe un nume schimbat şi trecu în Moldova, unde maĭ trăi duoă lunĭ, în care timp nu făcu de căt a îmbla din sat în sat şi a ajuta pe nenorociţĭ.

Intr'una din ḑile isprăvise baniĭ şi nu scia ce scop ar maĭ avea viaţa luĭ, fără să pótă face bine şi fără Maria.

Era într'o Sâmbătă séra. Sórele abia sfinţise şi luna pân'atuncĭ alburie, începuse a 'şĭ auri discul şi a vêrsa pe pămênt lumina eĭ dulce şi misteriósă. Grozea era în satul *Cosmescĭĭ*, districtul *Tecucĭ*, unde trăsese la o casă din marginea satuluĭ. De astă dată, el nu maĭ întrebă, ca în tot-d'auna pe unde trecea, despre traiul ómenilor, ci cum sosi acolo, rugă pe bunul găsduitor să 'l lase a dormi afară. 'I se împlini dorinţa şi fata gazdeĭ 'ĭ aduse numaĭ de cât ce-va de mâncare. Grozea, însă, mulţămi din inimă feteĭ şi 'ĭ

spuse că nu póte mânca nimic; apoi se înveli în mantaua luĭ haiducéscă şi voi să dórmă.

Peste puţin toţĭ dormiaŭ şi liniştea nopţeĭ se lăsase din văzduhurile Ceruluĭ. Numaĭ o fiinţă nu putea să dórmă în sat; numaĭ Grozea nu putea închide ochiĭ.

El simţea de câte-va ḑile un rĕŭ ascuns, o bólă pe care n'o putea înţelege şi în contra căreia căuta să se lupte; dar... din ḑi în ḑi, rĕul se mărea şi apropia de sfîrşitul sĕŭ pe acela care într'o vreme atâta de scurtă făcuse atâtea acte de om şi de român câte un altul n'ar fi putut face într'o viaţă întrégă.

In acea séră, Grozea simţea o strângere de inimă maĭ mare ca altă dată. Numele Marieĭ era pe buzele luĭ în fie-ce minut şi 'ĭ se părea maĭ mult ca orĭ când că vede pe mult iubita luĭ scăldată în sânge şi zăcênd în pulberea din mijlocul drumuluĭ.

Era mieḑul nopţeĭ O slăbiciune ne obicinuită cuprinse pe Grozea care vĕḑu limpede că peste puţin are să 'şĭ plătéscă tributul vieţeĭ, că are să se ducă a întâlni pe Maria. Atuncĭ, 'şĭ strânse puterile şi strigă pe omul caseĭ care se grăbi a veni lângă strein. Grozea 'l rugă să cheme pe preotul satuluĭ şi să aibă grije de el, căcĭ e tare bolnav. Preotul fu chemat şi Grozea povesti ministruluĭ Dumneḑeesc faptele săvârşite de el, numele luĭ şi ceru ertare pentru uciderea Marieĭ. Spuse că e bolnav de părere de rĕŭ şi de dorul aceleia care l'a iubit cu tótă puterea uneĭ inimĭ curate şi a căreia nevinovăţie strigă la Cer.

Preotul împărtăşi pe haiduc şi voi să se depărteze. Grozea însă 'l opri rugându'l să maĭ stea,

căcĭ el se simte slăbind şi numaĭ lângă un preot ar maĭ putea să aibă curagiul care nu trebuie să părăséscă pe om până la mórte.

Preotul primi, se aşeḑă lângă căpătăiul bolnavuluĭ şi 'l întrebă de unde este. Grozea însă nu rĕspunse. Preotul repeţi întrebarea, dar aceiaşĭ tăcere...

Atuncĭ bunul preot se aplecă îngrijat spre faţa nenorocituluĭ şi o lacrămă sfântă căḑu din ochiĭ sĕĭ... El vĕḑuse ochiĭ bolnavuluĭ înecaţĭ în lacrămĭ şi gura mişcându-se fără a putea scóte un cuvênt.

Grozea perduse limba şi 'l podidise plânsul gândindu-se că móre departe de locul nasctereĭ sale şi fără ca Maria luĭ să fie lângă dênsul pentru a'ĭ şterge lacrămile! O singură mângăere avea haidul în aceste minute: că móre ca un adevĕrat creştin, de şi ca cel maĭ nefericit orfan!...

Aurora se ivia la răsărit şi natura se descepta la viaţă şi la fericire, pe când Grozea vedea apusul vieţeĭ sale. El murea în ora desceptăreĭ!... Săracul orfan!.....

Abia se luminase de ḑiuă şi tot satul află despre mórtea mareluĭ haiduc pe care pân'atuncĭ nimenĭ nu 'l cunoscuse, de şi mulţĭ 'l vĕḑuseră.

*
* *

Cred că nu se póte maĭ bine încheia acéstă modestă descriere, de cât reproducênd poesia d-luĭ Alexandri în care se găsesce un admirabil tabel al unuĭ haiduc mort Numele de *Groza*, pe care 'l găsim în acéstă poesie, credem că nu e altul de cât *Grozea* al nostru. Orĭ cum ar fi însă,

suntem fericiţĭ că şi cu acéstă ocasiune putem arăta nemărginita nóstră admiraţiune pentru meritele ilustre ale mareluĭ poet; şi, apoĭ chiar dacă *Groza* n'ar fi *Grozea*, credem că nicĭ un rĕŭ n'am adus naţiuneĭ române, arătându-ĭ cum sciaŭ buniĭ românĭ să 'şĭ facă datoria, în vremile acelea când pecinginea streinismuluĭ sta înfiptă încă în carnea şi ósele acesteĭ ţĕrĭ.

Iată poesia d-luĭ Alexandri:

Groza

Galben ca făclia de galbenă ceară,
Ce-aprópe-ĭ ardea,
Pe-o scândură veche, aruncat afară,
De somnul cel veşnic Groz'acum dormea
Iar după el nimenĭ, nimenĭ nu plângea.

Poporu 'mprejuru-ĭ trist cu 'nfiorare
La el se uita.
Uniĭ făceau cruce, alţiĭ de mirare
Cu mâna la gură capul clătina,
Şi 'ncet lângă dênsul se şoptea aşa:

„El să fie, Groza cel vestit în ţară,
„Şi 'n sânge 'ncruntat!
„El să fie Groza, cel-ce ca o fiară
„Fără nicĭ o grije de negrul pĕcat
„A stins ḑile multe şi legea a călcat!

Un moşneag atuncea cu o barbă lungă,
La Groza mergênd,

Scóse doĭ banĭ netezĭ din vechia sa pungă,
Lăngă mort iĭ puse măna-ĭ sărutănd;
Maĭ făcu o cruce şi ḑise plăngênd:

„Oamenĭ bunĭ, an iarnă bordeiu-mĭ arsese,
Şi p'un ger cumplit
Nevasta-mĭ cu pruncii pe cămp rĕmăsese,
N'aveam nicĭ de hrană nici ţol de 'nvelit,
Şi nicĭ o putere; eram prăpădit!

Nu aşteptam alta din mila ceréscă
De căt a muri.
Cănd creştinul ăsta, Domnu-'l odihnéscă!
P'un cal alb ca iarna în deal se ivi
Şi-aprópe de mine calul îşĭ opri.

Nu plănge, îmĭ zise, n'aĭ grijă romăne,
Fă pept bărbătesc;
Na! să-ţĭ cumperĭ haine şi casă şi păine...
Şi de-atuncĭ copii-mĭ, ce-l tot pomenesc,
Oamenĭ bunĭ, de-atuncea în ticnă trăesc!

Şi sărutănd mortul, bătrênul moşneag
Oftă şi se duse cu-al sĕŭ vechiŭ toeag;
Ear popor 'n sgomot strigă plin de jale:
„Dumneḑeŭ să-ĭ ierte pĕcatele sale!“

FINE

